

риканського гнильця коливається від 0,5 до 1; європейського від 0,4 до 0,6.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому планується розробити та впровади-

ти у виробництво комплекс ветеринарно-санітарних заходів які можна успішно застосовувати в бджільницькій практиці та надійно профілакувати хвороби бджіл.

Список використаної літератури:

1. Алексеенко Ф. Захист бджіл від інфекційних хвороб. /Алексеенко Ф. // Український пасічник. - 1995. - № 2. - С. 33.
2. Домбровський О.Б. Практикум з питань бджільництва та хвороб бджіл / За ред. О.Б. Домбровський, Б. М. Ярчука. - Біла Церква, 2002. – 248 с.
3. Руденко Є.В. Змішані хвороби бджіл / Руденко Є.В., Маслій І.Г., Немкова С.М. // Матеріали наук.–практ. конф. паразитологів / Нац. аграрний університет, 3–5 листопада 1999 р. – К., 1999. – С. 150–153.
4. Руденко Е.В. Ветеринарно-санитарная оценка продуктов пчеловодства при производстве апипрепаратов / Руденко Е.В. // Апитерапія: погляд у майбутнє: Матеріали II з'їзду апітерапевтів України (31 жовтня–1 листопада 2002 р.). – Харків: Вид. НФаУ: Золоті сторінки, 2002. – С. 303–307.
5. Рекомендації з діагностики заразних захворювань бджіл (для спеціалістів ветеринарної медицини, пасічників та студентів факультету ветеринарної медицини)./ Білоцерків. держ. аграр. ун-т. Укл.: І.Ю.Бісюк, Б.М. Ярчук, О.Б. Домбровський та ін. - Біла Церква, 1999. - 28 с.
6. Руденко Є. В. Ветеринарно-санітарні заходи на пасіках навесні. / Руденко Є. В. // Український пасічник. - 1996. - № 4. - С. 23.
7. Смирнов А.М. Ветеринарно-санитарные мероприятия на пасеках / Смирнов А.М., Клочко Р.Т., Луганський С.Н. // Ветеринария. - 2000. – № 8. - С. 3-5.
8. Хмара П.Я. Європейський гнилець. / Хмара П.Я. // Пасіка-1999.-№ 3- С.18-21.
9. Хмара П.Я. Профілактика хвороб бджіл. / Хмара П.Я. // Пасіка.-1999.-№ 2- С. 6-7.
10. Хмара П.Я. Патологія бджіл. / Хмара П. Я. // Український пасічник.-1996.-№ 10. -С. 30-32.
11. Rudenko J. Preparaty biologiczne w systemie srodkow majacych na celu profilactyke i leczenie chorob pszczol / Rudenko J. // Instytut sadownictwa i kwiaciarstwa ODDział pszczelnictwa Pszczelnicze towarzystwo naukowe / XL Naukowa konferencja Pszczelarska Pulawy 11–12 marca 2003. – Pulawy, 2003. – P. 76–77.

В статтє наведенє даннє по результатам епізоотологіческого моніторинга болєзней пчел в условиях пасек Северо-восточной Украины. Доведено, что распространение бактериальных болєзней пчел носит угрожающий характер.

In the article information is pointed on results the epizootologicheskogo monitoring of illnesses of bees in the conditions of apiaries of North-eastern Ukraine. It is led to, that distribution of bacterial illnesses of bees is carried by threatening character.

Дата надходження в редакцію: 20.12.2011 р.

Рецензент: к.вет.н., професор Фотіна Т.І.

УДК 619:576:858:636.096.1

МОНІТОРИНГ ЕПІЗООТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ У СВИНОГОСПОДАРСТВАХ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Н.В. Біла, к.вет.н., Дніпропетровська дослідна станція ННЦ «Інститут експериментальної та клінічної ветеринарної медицини»

Результати лабораторних досліджень засвідчили важливість оптимізації контрольних точок моніторингу в свинарських господарствах за критерієм максимального вмісту збудника ОНХС та мінімального рівня іншої мікрофлори, що маскує його присутність (E.coli, Proteus spp., Staphylococcus, Pasteurella multocida, Salmonella spp, Pseudomonas aeruginosa, Streptococcus spp.).

Постановка проблеми у загальному вигляді. Свинарство, як швидкостигла галузь, є однією з пріоритетних галузей розвитку тваринництва в Україні і відіграє значну роль у забезпеченні населення продуктами харчування. За умов складної епізоотичної ситуації у світі щодо хвороб свиней, особливо таких як африканська чума

(АЧС) й класична чума (КЧС), хвороба Ауески (ХА) та репродуктивно-респіраторний синдром свиней (РРСС), епізоотологічний аналіз та прогнозування ситуації щодо цих особливо небезпечних інфекційних хвороб свиней (ОНХС) набуває доленосного для галузі свинарства значення, оскільки зазначені хвороби не просто загрожують

економіці окремих свиногосподарств, але за вимогами СОТ – можуть знищити свинарство на регіональному і навіть на національному рівнях, а АЧС може знищити експортний потенціал взагалі всього національного сільського господарства. [1-4].

З одного боку, моніторинг РРСС, АЧС та ХА має ґрунтуватися на застосуванні сучасної лабораторної діагностики, що має включати не лише найбільш чутливі, специфічні та відтворювані з існуючих діагностичні методи, але й проводитися за умов максимально можливої біологічної безпеки для уникнення забруднень довкілля збудниками особливо небезпечних хвороб [7]. Це унеможливує проведення лабораторної діагностики ОНХС поза межами спеціальних закладів. Проте, з іншого боку, для моніторингу епізоотичної ситуації щодо ОНХС діагностично-аналітична робота має спиратися на розгалужену мережу спеціальних спостережних пунктів, які на основі систематичних епізоотологічних обстежень свиногосподарств та лісгоспів, у тому числі з застосуванням скринінгових діагностичних засобів спеціально навченими фахівцями постачали б у референс-центр ОНХС первинні моніторингові матеріали – інформаційні, біологічні, патологічні – для формування епізоотологічного прогнозу щодо РРСС, АЧС та ХА в регіонах ризику їх виникнення та/або поширення [5-6].

Мета роботи – враховуючи актуальність проблеми, були поставлені основні завдання досліджень:

- вивчення епізоотичної ситуації у свиногосподарствах Дніпропетровської області методами епізоотологічного моніторингу визначити сучасні шляхи заносу на між-господарчому та поширення інфекційних збудників на господарському рівнях;

- відпрацювання методів відбору проб в господарствах, системи поточного моніторингу ОНХС в свиногосподарствах Дніпропетровської області для вивчення ризиків їх виникнення та поширення.

Матеріали та методи досліджень. Проведено виїзди в 10 свиногосподарств різних районів Дніпропетровської області для їх епізоотологічного обстеження згідно проекту Методичних рекомендацій ННЦ ІЕКВМ.

Для вивчення епізоотологічної ситуації щодо шляхів заносу та поширення інфекційних хвороб у товарному свинарстві Дніпропетровщини проводили експедиційні виїзди у господарства, в перебігу яких, згідно з епізоотологічною анкетною, запропонованою ННЦ ІЕКВМ, у кожному з господарств вивчали ветеринарну звітність, виконання протиепізоотичних, планових ветеринарно-санітарних заходів та обробок: проведення вакцинацій, дезінфекцій, дератизацій та дезінсекцій. Крім того, за загальноприйнятими методиками, здійснювали бактеріологічні та серологічні дослідження.

Результати власних досліджень. Серед обстежених свиногосподарств чотири з трьох районів Дніпропетровської області за клініко-епізоотологічними показниками згідно Методичних рекомендацій ННЦ ІЕКВМ мали ознаки ризику виникнення та поширення РРСС та/або ХА. У цих підприємствах виявлено репродуктивні розлади у свиноматок (мертвоноси у 15-37 % свиноматок на період обстеження, перегули у 30-35%), нежиттєздатність порослят в гніздах (відхід порослят за підсисний період становив у даних 4-х господарствах від 34 до 47 %), ураження респіраторного тракту у підсвинків груп дорощування та відгодівлі, зниження за останній квартал перед обстеженням конверсії корму у відгодівельній групі на 20-30 %. З 27 проб сироваток крові, відібраних нами в цих чотирьох свиногосподарствах у контрольних точках моніторингу ОНХС, 13 виявилися позитивними на РРСС, 9 – позитивними на антитіла проти вірусу ХА, а 20 – позитивними на антитіла проти ПВС; крім того всі 27 перевірених в ННЦ «ІЕКВМ» проби сироваток крові свиноматок були позитивними на антитіла проти ЦВІС. За даними ННЦ ІЕКВМ 5 із 5 перевірених проб свиноматок з зазначених чотирьох свиногосподарств були негативними щодо АЧС у ELISA з іспанським референс-діагностиком. Об'єднана проба згустків крові одного з чотирьох з зазначених серопозитивних щодо РРСС свиногосподарств при дослідженні в ННЦ ІЕКВМ методом ПЛР виявилася позитивною щодо генетичного матеріалу збудника РРСС.

З цих господарств в контрольних точках моніторингу ОНХС згідно проекту Методичних рекомендацій ННЦ ІЕКВМ нами додатково відібрано і направлено для проведення вірусовиділення збудників ОНХС (РРСС та/або ХА) 14 проб клінічного та 5 проб патологічного матеріалів.

Наведені вище результати досліджень засвідчили важливе значення для вирішення проблем моніторингу ОНХС в свинарстві Дніпропетровської області комплексного підходу, оскільки за сучасної епізоотичної ситуації в одному господарстві можуть циркулювати різні збудники інфекційних хвороб – не лише ОНХС. З метою вивчення загального інфекційного фону, на якому циркулюють збудники ОНХС ми провели бактеріологічні дослідження проб патологічного матеріалу від 50 голів порослят віком 0-5 місяців та свиноматок, отриманих в перебігу епізоотологічних обстежень всіх 10 контрольованих нами свиногосподарств. У перебігу бактеріологічних досліджень виявлено наступних збудників інфекційних хвороб свиней: ентеропатогенні та токсигенні варіанти *E. coli* – 74,6 %, *Proteus spp.* – 3,5 %, *Staphylococcus spp.* – 2,0 %, *Pasteurella multocida* – 2,2 %, *Salmonella spp.* – 4,1 %, *Pseudomonas aeruginosa* – 2,0 %, *Streptococcus spp.* – 2,9 %.

Отримані дані засвідчили необхідність врахування при лабораторних дослідженнях проб

патологічного матеріалу на ОНХС високої вірогідності присутності в них специфічної та сторонньої мікрофлори, яка може маскувати наявність у пробі збудника ОНХС і заважати його виявленню. Тому особливої ваги при моніторингу ОНХС набуває правильний відбір проб – відбір в контрольних точках моніторингу ОНХС. Дослідження показали, що основним критерієм зазначених контрольних точок має бути максимально висока вірогідність накопичення в них збудника ОНХС чи антитіл проти нього і, одночасно, максимально низька вірогідність накопичення в них збудників та антитіл, що можуть маскувати присутність збудника ОНХС.

За результатами клініко-епізоотологічного обстеження 10 свинарських господарств Дніпропетровської області згідно проекту Методичних рекомендацій виявлено наступні фактори ризику виникнення та поширення ОНХС на міжгосподарчому рівні:

- невизначеність або приховування епізоотичного статусу племінних свиногосподарств щодо ХА, РРСС та інших ОНХС, 3 з трьох племінних господарств;

- комплектація ремонтного поголів'я товарних свиногосподарств з племінних господарств, неблагополучних щодо хламідіозу, ПВІС та з невизначеним (чи прихованим) епізоотичним статусом щодо РРСС, ХА (всі обстежені господарства);

- відсутність діагностичних досліджень та прорахунки у вакцинації новоприбулого свиногопів'я у період профілактичного карантинування (5 з 10 обстежених свиногосподарств).

На внутрішньогосподарчому рівні факторами ризику виникнення та поширення ОНХС в Дніпропетровській області слугували:

- відсутність селекційної роботи зі стадом (неконтрольовані, зокрема з огляду епізоотичного статусу плідників, запліднення та сервіс), 8 з 10 свиногосподарств;

- сумісне утримання різних вікових груп свиней (фактор поширення ОНХС у 7 з 10 обстежених підприємств);

- порушення вітамінно-мінерального балансу в кормах супоросних свиноматок (фактор поширення ОНХС та виникнення хвороб, що ускладнюють діагностику ОНХС у 9 з 10 обстежених свиногосподарств);

- недотримання норм та строків задавання залізоутримуючих, вітамінних препаратів новона-

родженим порослятам (фактор поширення ОНХС та виникнення хвороб, що ускладнюють діагностику ОНХС у 9 з 10 обстежених сільськогосподарських підприємств).

Зазначені фактори ризику ОНХС сприяли в першу чергу виникненню традиційних інфекційних захворювань з проявою таких клінічних ознак, які можуть супроводжувати і клінічний прояв ОНХС: народження слабкого молодняку з низькою вагою, часті випадки мертвонароджених, абортів, прохолости, передчасні пологи. У порослят віком від 0 до 2 місяців спостерігали відставання у рості та розвитку, виснаження, проноси, порушення координації руху, раптову загибель порослят 2-4 місячного віку з високим відсотком (20 %). Після обстеження та проведення лабораторних досліджень господарствам були надані рекомендації щодо підвищення збереженості поголів'я молодняку.

Висновки

1. За результатами клініко-епізоотологічних та лабораторних досліджень, проведених на патологічному та клінічному матеріалах з 10 свинарських господарств відпрацьовано систему поточного моніторингу особливо небезпечних хвороб свиней в Дніпропетровській області згідно з проектом методичних рекомендацій ННЦ ІЕКВМ.

2. Результати лабораторних досліджень засвідчили важливість моніторингу в свинарських господарствах за критерієм максимального вмісту збудника ОНХС та наявності іншої мікрофлори, що маскує його присутність. Отримано дані, що у Дніпропетровській області найбільш поширеними збудниками бактеріальних інфекцій, що можуть маскувати присутність збудника ОНХС, є *E.coli*, *Proteus spp.*, *Staphylococcus*, *Pasteurella multocida*, *Salmonella spp.*, *Pseudomonas aeruginosa*, *Streptococcus spp.*

3. В 13 пробах сироваток крові 4-х господарств Дніпропетровської області виявлені антитіла щодо РРСС; в 9 досліджених пробах - до ХА; в 20 - до ПВІС. Всі 27 перевірених проб сироваток від свиноматок мали антитіла до ЦВІС.

4. В об'єднаній пробі згустків крові 1 з 4-х обстежених господарств молекулярно-біологічними дослідженнями виявлено присутність генетичного матеріалу збудника РРСС.

Список використаної літератури:

1. Болезни молодняка свиней (Инфекционные болезни) [Текст]: учебн. пособие / В.В. Никольский [и др.] К. : «Урожай» , 1989.- С.188-189.
2. Колибактериозы молодняка сельскохозяйственных животных и птиц [Текст]: учеб. пособие / Е.Г. Павлов [та ін.]-К.: ІЗНТИ, 1995.-32с.
3. Методичні рекомендації «Моніторинг особливо небезпечних інфекційних хвороб свиней» (проект, ННЦ ІЕКВМ, Харків 2011), 23с.
4. Настанова з бактеріальної діагностики сальмонельозів тварин [Текст] :. Ушкалов., В.О. , Трускова., Т.Ю ,Фукс., П. П та ін.// ІЕКВМ.-Х.,2002.-67с.

5. Орлянкин Б.Г. Противовирусный иммунитет и стратегия специфической профилактики вирусных болезней свиней [Текст] // Материалы междунар. науч. конф. ФГУ.-Владимир: ВНИИЗЖ, 2008.-С.129-145.

6. Прохорятова, Е.В. Этиологическая структура вирусно-бактериальных заболеваний свиней в хозяйствах Украины [Текст] / Е.В. Прохорятова, А.В. Пилипенко, Е.В. Кольчик, М.В. Бабкин. // Вісник аграрної науки.-2008.-С.84-87.

7. Результаты исследования сывороток крови племенных свиней, импортированных в Россию, на наличие антител к различным инфекционным агентам [Текст]/ А.В. Каньшина [и др.] // Материалы междунар. научн. конф. ФГУ.-Владимир: ВНИИЗЖ, 2008.-С.273-277.

Результаты лабораторных исследований свидетельствуют о важности оптимизации контрольных точек мониторинга в свиноводческих хозяйствах по критериям максимального содержания возбудителя ООБС и минимального уровня другой микрофлоры, которая маскирует его присутствие (E.coli, Proteus spp., Staphylococcus, Pasteurella multocida, Salmonella spp, Pseudomona aeruginosa, Streptococcus spp.).

The results of laboratory studies suggest the importance of optimizing the control points to monitor swine hazyaystvah according to the criteria of maximum pathogen OOBС and minimal other microorganisms, which masks its presence (E. coli, Proteus spp., Staphylococcus, Pasteurella multocida, Salmonella spp, Pseudomona aeruginosa, Streptococcus spp.).

Дата надходження в редакцію: 03.04.2012 р.

Рецензент: к.вет.н., професор Зон Г.А.